

ונאמנים דברין

מו"מ בגדרי נאמנות מיגו מרבינו ראש הישיבה שליט"א
עם הגאון הגדול הרמ"מ שפרן שליט"א

נכתב במסגרת פלפול התלמידים בלימוד הסוגיות
בריש מסכת בבא מציעא
בישיבה גדולה 'פני מנחם' ירושלים - חשוון תשפ"א

מכתב בחורי ישיב"ג, עם הערות הגרמ"מ שפרן שליט"א במענה למכתבם - משולב לאחר כל קטע בסוגריים בהוספת ציון שמו ע"י המערכת - הגרמ"ש - להבנת הענין

ד. טעם ההסתברות-בשיעור נאמרו [לכאורה] שני אפשרויות א. בזה שהיה יכול לטעון טענה חזקה שנאמנת בב"ד, זה נותן לנו הסתברות לומר שהטענה שטוען עכשיו [הגרמ"ש: אמינה] טענה חזקה ונאמנת. ב. כמו שיש אופנים שב"ד נותנים אפשרות לאדם לשקר כדי לזכות בדיון. גם פה נותנים לו כח נאמנות בטענה הלא נאמנת להיות נאמן, במקום שיצטרך לשקר ולהיות נאמן.

[הגרמ"ש: הזכרנו דין מדבר שקר תרחק שאסור לשקר כדי שיצא פסק אמת ויש אופנים שמותר ואחד מהם כפי ע"ה ס"ק בש"ך ס"ק נ"ו, ועי' סמ"ע סי' מ"ו ס"ק ב' ואכ"מ]

ה. כל כח הנאמנות שנתנו במיגו זה רק לפי כח הנאמנות שהיה נאמן אם היה טוען את הטענה הנאמנת. והטעם בזה כי כל הנאמנות זה רק כי היה יכול לטעון את הטענה הנאמנת. ולכן לא שייך שיהיה לו נאמנות יותר מהטענה הנאמנת שהיה יכול לטעון ולהיות נאמן. [הגרמ"ש: נכון]

ו. הטעם שלא אומרים מיגו ממון לממון - כי כל כח הנאמנות שחכמים נתנו לו זה לפי הנאמנות של הטענה הנאמנת שיכל לטעון [הגרמ"ש: על ממון זה ולא מועיל מה שיכול להיות נאמן על ממון אחר להגהות מרדכי או לא מועיל להיות נאמן על ממון זה עלידי שיטען על ממון אחר למרדכי [ועי' גר"ח סטנסיל החדש]]. ובטענה שיכל לטעון היה נאמן על הממון הזה ולא על ממון אחר.

הדברים שלא הסבירו בשיעור:

א. למה לא אומרים מיגו להוציא.

הגרמ"ש: אמרנו כמה סברות. חדא, להוציא ממוחזק צריך טענת שמאמינים שאומר אמת וזה יש לו בטענה שהי' יכול לטעון אבל כח טענתו אינו יכול לעשות שיהי' נאמן עליה כאמת. שנית, דמגו מהני להיות שב ואל תעשה לא להוציא וזה ג"כ מטעם דאין ראי' שאומר אמת רק א"א להוציא עם אותה טענה.

ב. למה כשהטענה הנאמנת היא העזה לא אומרים מיגו.

[הגרמ"ש: יש לו כח של אותו טענה רק אם הי' יכול להשתמש

מוצש"ק פרשת לך לך תשפ"א

לכתוב לכבוד סבי הגאון שליט"א

ראשית, תודה רבה על השיעור בישיבה.

לאחר השיעור היו ויכוחים בכוונת דבריו בביאור סברת מיגו על פי הברוך-טעם בספרו עטרת חכמים. וכדי שאני ושאר בחורי הישיבה לא יטעו וכדי שלא יצא מכשול, ברצוני להעלות את הדברים על הכתב. ואם סבא יכול שיתקן המעוות.

[הגרמ"ש: הוספתי בין השיטין הערות, וכנסף הוספתי מכתב להסביר העניין.]

הדברים שהסבירו בשיעור לפי הבנת:

א. בכל דין תורה לא פוסקים מי האמיתי מי לא. אלא פוסקים לפי חזק הטענות שהחזק יותר זוכה, לא בגלל שהוא האמיתי אלא שהוא החזק יותר בטענות, ז"א שהוא טוען טענה חזקה יותר בזה שהיא מסתברת יותר, ולכן נראה נאמן בדיון זה, ולכן מזכים אותו.

[הגרמ"ש: לא 'חזק הטענות' ולא 'חזקה יותר' אלא הטענה שאני מוכרח לקבל משום שהוא מוחזק והשני מוציא ואין זה הלכה של נאמנות אלא שהתובע-המוציא לא הוכיח את תביעתו [אמנם יש מושג של חזק הטענות כמו ברי ושמא למ"ד ברי עדיף שהוא זוכה מחמת טענתו לעומת הנתבע שאינו טוען טענה נגדו אבל מושג זה אינו נוגע לנו עכשיו]

ב. לפי הנ"ל בכל מיגו לא שייך לומר-שבזה שיכל לטעון טענה נאמנת בב"ד ולא טען נראה שהוא אמיתי, כי אם הוא שקרן היה טוען טענה נאמנת בב"ד, כי גם בטענה הראשונה לא נאמן כי הוא אמיתי, אלא כי הוא טוען טענה חזקה ומסתברת.

[הגרמ"ש: כנ"ל אות הקודם]

ג. דין מיגו נקבע היות ויש הסתברות שהוא טען טענה נאמנת, והסתברות הזאת מחזקת את הטענה שבעיקרון לא מספיק חזקה, להיות חזקה ומתקבלת בב"ד.

[הגרמ"ש: יש הסתברות מסויימת שהוא דובר אמת אבל לא ההסתברות הזו היא שנותנת לו את הנאמנות]

עם אותה טענה ובהעזה [להסוברים דלא מהני] אמרינן שאינו יכול להרהיב עוז כנפשו ולכן לא טען אותה]

ג. בגמרא ב"ב בשטר כיס היוצא על היתומים. למה יש ליתומים מיגו, הרי להם אין אפשרות לטעון טענה נאמנת.

[הגרמ"ש: שוב משום כח הטענה ולא משום ראי' שאומר אמת]

נקודה לבירור:

בתחילת השיעור הביאו רמב"ם והוכיחו מדבריו שבעל דין לא צריך בעקרון להסביר מדוע פטור. אלא מספיק שהוא טוען שהוא פטור. האם זה קשור להסבר בדין מיגו.

[הגרמ"ש: ראה במכתב המצורף]

נכדך

יוסף הכהן שפרן

**בשליחות בחורי ישיבת פני מנחם
גבעת שאול ירושלים**

בס"ד, י"ז חשון תשפ"א

לנכדי היקר החתן כמר יוסף שיחי.
אחזור על מה שאמרתי ביום שישי בכתב בצורה
מוסברת שלב אחר שלב

אולי יובן יותר. אם משהו לא מובן אסביר עוד
פעם.

1. **הסברא הפשוטה** במגו שיש אומדנא או
אנן סהדא שאומר אמת שאילו ה' משקר ה' טוען
הטענה שנאמן עליה. האם אפשר לומר סברא זו
כמות שהיא בלי כל תוספת או גרעון.

2. **ערך הטענה שהי' יכול לטעון:** קודם נראה
מהו ערכה ונאמנותה של הטענה שהי' יכול לטעון:
לדוגמא תבעוהו מנה ואמר לא הד"ם או פרעתי
ומדין הממע"ה הוא נאמן. האם נאמן בגלל
שמסתמא אומר אמת? הדבר פשוט שנתבע שכופר
ממון אין שום אנן סהדא או אומדנא שאומר אמת
אלא שכיון שהוא מוחזק אנו מוכרחים לקבל טענת
ההכחשה, וזה נקרא 'להאמין' לו משום ש'אולי' ורק
'אולי' אומר אמת. ויותר מ'אולי' זה, הוא לא נאמן.

ובודאי בי"ד מסופק מי אמר אמת אלא שא"א
להוציא ממון על סמך דיבורו וטענתו של התובע
ונאמנות כזו נקרא המוציא מחביו עליו הראי'.
השימוש עם המונח "נאמן" הוא רק שם מושאל
למי שבי"ד נוקט כמותו מכל סיבה שהיא ובמקרה
זה בגלל שלשני התובע אין ראי'. ומשמעותה
האמיתית היא המע"ה כלומר 'חובת ההוכחה הוא
על המוציא' [ולהלכה גם אם הנתבע-המוחזק עונה
'שמא']. ובקיצור: כיון שהנתבע הוא המוחזק זוכה
'בדין' מ'ספק אמת'.

הגע עצמך: צדיק התובע רמאי ושקרן והלה
כופר ודאי יזכה הרמאי ויצא זכאי בדין והצדיק
ייצא נפסד, אבל האם אנו חושבים בלב שהצדיק
שיקר והרמאי דיבר אמת בודאי לא אלא שחובת
ההוכחה הוא על הצדיק ואין לו הוכחה [אולי עבר
על לפני עור שהלווהו בלא שטר] וגם אם משה
רבינו יתבע את דתן ואבירם ויכחישו יצאו הרמאים
זכאים בדין אעפ"י שמשה אמת.

3. **ועכשיו ב'מגו'** נאמנות מה שטוען: אם
יטען "נכון הלויתני אבל אתה חייב לי כנגדו
שהפקדתי בידך או הזקת אותי" שנאמן במגו
שהי' יכול לומר 'פרעתי' או 'להד"ם'. האם נאמר
אנן סהדא או אומדנא שאומר אמת. למה נאמר
שטענתו הוא יותר אמת מאם הי' טוען 'להד"ם' או
'פרעתי'.

4. ועוד, אם נאמר שביש לי בידך כנגדו יש
אומדנא שאומר אמת שאם הי' משקר הי' יכול לומר
פרעתי. והרי אם אומר פרעתי אין אומדנא שאומר
אמת רק אי אפשר להוציא ממנו ש'אולי אומר
אמת' כנ"ל א"כ הרי אתה מאמינו יותר בטענתו
העכשוית [שאינו נאמן עליה] מאשר אם הי' טוען
טענת המגו שהי' יכול לטעון.

ויצא כך: האומר פרעתי נאמן מספק והאומר
לא הד"ם נאמן מספק אבל האומר יש לו בידך כנגדו
נאמן דמסתמא אומר אמת. וא"כ זה גופא סיבה
לא לומר מגו. [ועי' נימוי"ס דיותר אדם טוען מה
שנאמן עליה לגמרי מאשר מה שנאמן רק למחצה]

5. ומהלך זה הראשון שאנן סהדא או
אומדנא שאומר אמת [לעי' סעי' 1] שולל הברוך
טעם בשו"ת עטרת חכמים סי' כ' וקראו רבים
משתבשים לומר כן וז"ל "ורבים משתבשים לומר
וסוברים כשיש מגו הוה כאילו עי"ז יש אומד הדעת
שאומר אמת וחבירו משקר" ומגדיר הגדרה אחרת
כפי שנעתיק לשונו בהמשך בסעיף 10.

6. ומהו הביאור הנכון [וזה מה שקוראים "כח הטענה"]:
ה'אמת' שאנו נוקטים כשטוען 'יש לי בידך כנגדו' אינו שווה יותר ואינו יותר אמת מאם טוען פרעתי. אלא אנו נוקטים שיש ספק אם אמר אמת כמו אם הי' אומר 'פרעתי', היינו שא"א להוציא ממון כשאומר 'יש לי בידך כנגדו' כמו שא"א להוציא ממון כשאומר פרעתי.

7. דכל טענה שהי' עושה שהדין יהי' שא"א להוציא ממנו הממון מחמת אותה טענה, משום דשמא אומר אמת [וזהו הנקרא "נאמן" כנ"ל] אז גם אם טוען טענה שאינה מספיק להחזיקו בממונו באותה טענה והדין הוא שמוציאין ממנו עם טענה זו מכל מקום אם הי' יכול לטעון הטענה שכן נאמן עליה אז נאמן גם בטענה זו שאינו נאמן עליה מחמת עצמה.

לדוגמא (1) תובעו מנה ויש עדים שחייב לו המנה ואינו יכול לטעון פרעתי ואינו יכול לטעון לא הד"מ שהרי יש עדים וטוען נכון שאני חייב אבל יש לי בידך כנגדו גם אתה חייב לי. אז הדין שאינו נאמן, ולא יועיל לו טענה זו אף שיש ספק אולי זה אמת ויחייבוהו לשלם. (2) אבל אם אין עדים שחייב וכופר ההלוואה או טוען לווייתי ופרעתי הרי הוא נאמן ופטור. (3) אם אין עדים שחייב אלא הוא מודה שחייב כיון שהי' יכול לומר פרעתי או להד"ם אז גם כשטוען בטענת יש לי בידך נאמן ונהיה אותו ספק שמא אומר אמת כמו אם הי' טוען פרעתי ופטור.

8. [מתבטל המגו: ואם בימים הבאים התברר שהטענה שהי' יכול לטעון התבטל אז מתבטל גם המגו. כגון שטען ילב"כ והאמינוהו במגו דפרעתי ואחרי חודש באו עדים שלא פרע מתבטל למפרע הנאמנות של ילב"כ ומחייבים אותו].

9. וכך מגדיר העטרת חכמים גדר המגו ונעתיק לשונו "כך מדות התורה דאף דטענת יש לי כנגדו אין להאמין מצד עצמו מ"מ כיון שיש עוד צד טענה ללוה להשתמש ולהיות נמצא זכאי נגד המלוה אנו דנין בכל אשר יטעון במתוך שיכול לומר כך ופטור מזה מתביעת המלוה כמו בטענה אחרת שיכול לטעון עכ"ל

10. והנה בכל הש"ס מוזכר ההגדרה הזו בשם "מגו" חוץ מבב"ב מוזכר ההגדרה בשם "מה לו לשקר אי בעי אמר וכו'". והמלה 'מגו' הוא

'מתוך' ובברייתות "מתוך שיכול לומר נאנסו יכול לומר וכו'" ואין הכוונה שאין לו סיבה לשקר וממילא על כרחך אומר אמת. אלא הכוונה, מה לו לשקר ולומר טענה שאינו נאמן עליה הרי הי' יכול לומר טענה שהי' נאמן עליה וממילא תן לו אותו נאמנות שהי' לו במה שהי' יכול לומר.

11. וזהו שורש עניין מה שאומרים 'כח נאמנות' או 'כח הטענה' המוזכר במגו של טענות בבב"ד בידני ממונות. ויש גם מגו בנאמנות באיסורים. ששם באמת נאמן שאומר אמת אם הי' טוען אותה טענה שהי' יכול לטעון. ועל כן גם כשטוען טענה שאין לו עליה נאמנות יש סיבה להאמינו שאומר אמת בטענה זו שמעצמה אינו נאמן עליה ונניח שאומר אמת כאותה נאמנות שהי' לו בטענה שהי' יכול לטעון.

12. והטעמנו העניין עפ"י הרמב"ם פ"ו מהל' טו"נ והסברנו דעדים מספרים לבי"ד סיפור העובדות ובעל דין נתבע אומר בבי"ד איני חייב לך וזה מספיק לענות לתובע רק כדי לברר אולי טועה בדין או אולי משקר שואלים אותו למה אינך חייב לו ואיך אינך חייב לו. אבל הטענה אינה 'פרעתי' או 'לא לויתי' הטענה הוא התוצאות של המעשה "איני חייב לך" ועי"ש בהמשך לשון הרמב"ם שאם אמר רק איני חייב לך ואח"כ באו עדים על אחד האפשרויות אמרינן מסתמא התכוון להאפשרות האחרת.

13. והטעמנו בזה שלהוציא לא מהני מגו שהרי התובע צריך לפרט עובדה ורק בנתבע שאין צריך לפרט שום עובדות ומספיק שיאמר איני חייב וכבר מונח בזה גם הטענה שהי' נאמן עליה. וזה הי' רק להטעים הדבר אבל גוף הסברה והגדר הוא כנ"ל.

14. כדי להרגיש הדבר הבה נראה איך הי' נראה אם אין מגו אז מי שסיפורו הוא שיש לו בידו כנגדו ישלם וכדי לזכות בכספו כדין אין אפשרות אלא לשקר ולומר פרעתי. או מי שפרע חוב בשטר אין לו אפשרות לומר את האמת שלו רק לשקר ולומר מזויף. וזה גורם עיוות הדין וגורם לאנשים שאין מנוס מלשקר. בדרך זה לקתה מדת הדין וגורם לאמת שתהי' נעדרת בבב"ד שא"א לטעון האמת. רק לשקר או להפסיד שלא כדין.

סבך אוהבך

מכתב רבינו ראש הישיבה שליט"א במענה למכתב הגרמ"מ שפרן שליט"א

א"ר טוב מרחשוון

בס"ד

נאמנת כל שלא הביא שכנגדו ראיות, והרי הרבה הוכחות לא מועילות נגד מוחזק, כגון: רוב, ברי ושמא, מיגו, ועוד. ואם היה מדובר בספק גרידא, למה לא נקבל הוכחות אלו? ועל כרחך שדין המוציא עליו הראיה, וראיה אלימתא דווקא, נובע מקביעת ב"ד, שלכאורה, כל שלא יבורר להיפך, אנו מאמינים לנתבע, ובלי קשר לאישיותו, ודין זה הוא סברא כמבואר בב"ק, אבל סברא הכרחית לניהול דין תורה, לקבוע מי לכאורה נחשב הנאמן.

בהיות שהוויכוח ביני לבין ראש הישיבה הגרמ"מ הכהן שפרן שליט"א במהות מיגו בממונות, הוא ויכוח עתיק יומין בן עשרות שנים, ארשה לעצמי לרשום את טענותי ותשובותי על מכתבו.

(דברי מסודרים לפי סעיפי מכתבו, ולהבנתם צריך לקרוא סעיף מול סעיף).

1. "אומדנא" ו"אנן סהדי", משמשים בדרך כלל להוכחות אלימות המועילות גם להוציא, לענ"ד, מיגו היא הוכחה מסויימת, מוגבלת במשקלה, שאומר אמת, כי אם היה שקרן - היה מעדיף טענה השניה שלא טען.

2. ברצוני להתייחס קודם לחלקו השני של הסעיף (הגע עצמך וכו'), אמשך עם הוכחה זו במקרים אחרים, כגון עדים המעידים נגד איש צדיק כשהתובע הוא רמאי מפורסם, או כשיש אומדנא של חזקה אין אדם פורע תוך עמנו נגד איש צדיק והתובע הוא רמאי, וכיו"ב עוד כהנה אומדנות המבררות לבי"ד את נכונות טענת התובע, מה נאמר בזה, ומחוץ למקרים חריגים שיש משקל לאישיות נתבע הידוע כנאמן, הכלל בכל דיני ממונות שלא מתחשבים באישיותו של הנתבע, ואם כן גם בדין המוציא מחבירו עליו הראיה אפשר לתת נאמנות לנתבע המוחזק.

ולעצם הסעיף, אם דין המוציא עליו הראיה, היה רק כספק גרידא מחוסר הוכחה, מסתבר שהיתה מועילה תפיסת התובע גם לאחר שנולד הספק וגם בטענת שמא. ופשוט לכאורה שזה לא רק השארת החפץ אצל הנתבע מספק, אלא נקיטה לכאורה שטענתו

א"ר טוב מרחשוון

בפניו שהוויכוח ביני לבין ראש הישיבה הגרמ"מ הכהן שפרן שליט"א במהות מיגו בממונות, הוא ויכוח עתיק יומין בן עשרות שנים, ארשה לעצמי לרשום את טענותי ותשובותי על מכתבו.

(דברי מסודרים לפי סעיפי מכתבו, ולהבנתם צריך לקרוא סעיף מול סעיף).

1. "אומדנא" ו"אנן סהדי", משמשים בדרך כלל להוכחות אלימות המועילות גם להוציא, לענ"ד, מיגו היא הוכחה מסויימת, מוגבלת במשקלה, שאומר אמת, כי אם היה שקרן - היה מעדיף טענה השניה שלא טען.

2. ברצוני להתייחס קודם לחלקו השני של הסעיף (הגע עצמך וכו'), אמשך עם הוכחה זו במקרים אחרים, כגון עדים המעידים נגד איש צדיק כשהתובע הוא רמאי מפורסם, או כשיש אומדנא של חזקה אין אדם פורע תוך עמנו נגד איש צדיק והתובע הוא רמאי, וכיו"ב עוד כהנה אומדנות המבררות לבי"ד את נכונות טענת התובע, מה נאמר בזה, ומחוץ למקרים חריגים שיש משקל לאישיות נתבע הידוע כנאמן, הכלל בכל דיני ממונות שלא מתחשבים באישיותו של הנתבע, ואם כן גם בדין המוציא מחבירו עליו הראיה אפשר לתת נאמנות לנתבע המוחזק.

ולעצם הסעיף, אם דין המוציא עליו הראיה, היה רק כספק גרידא מחוסר הוכחה, מסתבר שהיתה מועילה תפיסת התובע גם לאחר שנולד הספק וגם בטענת שמא. ופשוט לכאורה שזה לא רק השארת החפץ אצל הנתבע מספק, אלא נקיטה לכאורה שטענתו

3. הגרמ"מ כותב בסופו: "למה נאמר וכו'", אין מובנת שאלתו, הרי יש לנו הוכחה לאמינותו, אני משער שיש כאן קיצור קולמוס, וכוונתו לשאלת האחרונים על יסוד הוכחת מה לי לשקר, להבנה הפשוטה שאם הוא שקרן יכל לטעון טענה השניה, למה עדיפא לשקרן הטענה השניה, ולמה לא נאמר שאף שהוא משקר, בחר בשקר אחד משני שקרים (אחרי שההלכה שנאמן בשניהם מצד מיגו). והתשובה, כתובה בשו"ת הראש כלל ע"ט סק"ח בד"ה ומה שכתבת [וכיוונו לה כמה אחרונים] השקרן בבואו לבחור טענת שקר, יעדיף טענה שיש לה נאמנות בעצם, ולא את הטענה שלולא המיגו המוכיח לא היינו מאמינים לה, כגון פרעתי נגד שטר שביד המלווה, בעצם היא טענה גרועה ולא ראויה

להאמין (לולא המיגו), וכן כל נאמנויות המיגו, למרות שמיגו הוא הוכחה (מסוימת) שאינו משקר בדבריו, עדיין עדיף לו טענה "חלקה" שמקובלת מצד עצמה מלהזדקק למיגו.

וכן פסק הנתהמ"ש סי' צ"ב סק"ב וקכ"ה סק"ו וק"מ סקט"ו, שמיגו הוא רק כשיכל לטעון טענה שיש בו עדיפות עבורו. [ומזה גופא מוכח שמיגו הוא הוכחה לאמינותו ממה שלא שיקר בטענה אחרת, כי לפי ההסבר שיכל לזכות בטענה אחרת, גם בשתי טענות שוות נאמר כן].

4. להאמור בתשובתי לסעיף 2, גם הטענה שיכל לטעון, שנותנת לו הנאמנות דמיגו, אינה ספק

גרידא, אלא נאמנות לכאורה, וגם מיגו עם כל ההוכחה מדלא שיקר, אינו ראיה אלימתא, כך שאין עדיפות במה שנאמן במיגו, במידה שתקלקל את נאמנותו, אין זה דומה לנידון הנמוק"י בכולה שלי וחציה שלי, כי כשאדם מקבל כל טענתו נגד השני, זה מאוד מתפרש (בתדמית אצל אנשים) כנאמנות [וגם עם יסוד הנמו"י, לא הסכימו כל הראשונים המתרצים באופנים אחרים], ומשא"כ כאן יבחר הרמאי בטענה השניה מהטעם שנתבאר בסעיף 3 בדברי, למרות שבטענתו דהשתא יש לו נאמנות אישית (הוא בלב גם יודע כמה הוא שקרן, ועל ראשו "בוער הכובע" כמאמר אינשי), ומעדיף טענה שהנאמנות שלה עצמה עדיפא מטענתו, כך ירדו חכמים לסוף דעת הרמאים. ואמנם כן, שלאדם המוחזק (במידה מסוימת) כנאמן מכוח המיגו, יש הוכחה על נאמנותו האישית, יותר מאדם הטוען טענה השניה, ומה בכך, אם אין זה סותר את עצם יסוד הנאמנות וכמו שביארתי, והוא הצליח להראות נאמנותו לב"ד, והטוען טענה השניה לא הצליח שטענתו נאמנת.

(3) הגרמ"מ כותב בסופו: "למה נאמר וכו'", אין מובנת שאלתו, הרי יש לנו הוכחה לאמינותו, אני משער שיש כאן קיצור קולמוס, וכוונתו לשאלת האחרונים על יסוד הוכחת מה לי לשקר, להבנה הפשוטה שאם הוא שקרן יכל לטעון טענה השניה, למה עדיפא לשקרן הטענה השניה, ולמה לא נאמר שאף שהוא משקר, בחר בשקר אחד משני שקרים (אחרי שההלכה שנאמן בשניהם מצד מיגו). והתשובה, כתובה בשו"ת הראש כלל ע"ט סק"ח בד"ה ומה שכתבת [וכיוונו לה כמה אחרונים] השקרן בבואו לבחור טענת שקר, יעדיף טענה שיש לה נאמנות בעצם, ולא את הטענה שלולא המיגו המוכיח לא היינו מאמינים לה, כגון פרעתי נגד שטר שביד המלווה, בעצם היא טענה גרועה ולא ראויה

(4) להאמור בתשובתי לסעיף 2, גם הטענה שיכל לטעון, שנותנת לו הנאמנות דמיגו, אינה ספק גרידא, אלא נאמנות לכאורה, וגם מיגו עם כל ההוכחה מדלא שיקר, אינו ראיה אלימתא, כך שאין עדיפות במה שנאמן במיגו, במידה שתקלקל את נאמנותו, אין זה דומה לנידון הנמוק"י בכולה שלי וחציה שלי, כי כשאדם מקבל כל טענתו נגד השני, זה מאוד מתפרש (בתדמית אצל אנשים) כנאמנות [וגם עם יסוד הנמו"י, לא הסכימו כל הראשונים המתרצים באופנים אחרים], ומשא"כ כאן יבחר הרמאי בטענה השניה מהטעם שנתבאר בסעיף 3 בדברי, למרות שבטענתו דהשתא יש לו נאמנות אישית (הוא בלב גם יודע כמה הוא שקרן, ועל ראשו "בוער הכובע" כמאמר אינשי), ומעדיף טענה שהנאמנות שלה עצמה עדיפא מטענתו, כך ירדו חכמים לסוף דעת הרמאים. ואמנם כן, שלאדם המוחזק (במידה מסוימת) כנאמן מכוח המיגו, יש הוכחה על נאמנותו האישית, יותר מאדם הטוען טענה השניה, ומה בכך, אם אין זה סותר את עצם יסוד הנאמנות וכמו שביארתי, והוא הצליח להראות נאמנותו לב"ד, והטוען טענה השניה לא הצליח שטענתו נאמנת.

ואמנם כן, שלאדם המוחזק (במידה מסוימת) כנאמן מכוח המיגו, יש הוכחה על נאמנותו האישית, יותר מאדם הטוען טענה השניה, ומה בכך, אם אין זה סותר את עצם יסוד הנאמנות וכמו שביארתי, והוא הצליח להראות נאמנותו לב"ד, והטוען טענה השניה לא הצליח שטענתו נאמנת.

5. העטרת חכמים עצמו בספרו, בחי' סוגיות שבסופו, בחי' לשבועות מ"ה ד"ה מעתה [בספר שלי דף ס"א:] כ' בזה"ל: "דהיכא שצורך המיגו הוא כדי לברר אמיתת טענתו דבע"ד, שבוודאי האמת כדבריו, דאם היה רוצה לשקר, היה בוחר לעצמו טענה אחרת שהיה מיפטר בה, בכה"ג בעינן מיגו מעליא, דאם אין המיגו מעליא, מהיכי תיתי תהא נחשבת לבירור על האמנת דברי הבע"ד, דדילמא לא הוטב בעיניו לטעון טענה גרועה וכן מורה לשון הרא"ה דלעיל עכ"ל. [ובא למעט מיגו דמזויף, שאין צריך לבירור, רק מתערערת על ידו הוכחה דשטרך בידי מאי בעי וכו', עי"ש].

הרי שלך לפניך, מבואר להדיא דמיגו מטעם בירור והוכחה מדלא

טען טענה אחרת, וע"כ כוונתו בשו"ת סי' כ' המובא בדברי הגרמ"מ, דאינה ראיה מוחלטת כאנן סהדי ואומדנא גמורה.

7. אין מובן עם כל הדברים, אם טענת יש לי בידך כנגדו, בעצם גרועה, דאין נאמן לחדש חוב חדש בלי הוכחות, מה יועיל לנו יכולתו לטעון פרוע שזה נאמן מצד עצמו, כלומר שמוחזק הטוען פרעתי, אין מוציאין ממנו (וזו הגדרת נאמנותו), אבל אין יכול לחדש חוב, וגם אם היה לנו פסוק מפורש או חז"ל שזהו גדר מיגו, היה אצלנו בבחינת חוק וגזירת מלך, והיאך נמציא סברא כזאת.

8. מש"כ בהתבטלות טענה שניה מתבטל המיגו, זה גם לפי הביאור של הוכחה בדבריו שאומר אמת, דאי אפשר להאמין לעולם ע"י המיגו, דא"כ מערים ולעולם יטען טענה דהשתא כי א"א לבטלה

כשיבוא עדים ויבטלו טענה השניה. לשון העט"ח המצוטט, הכוונה איך מקבלין הוכחה שאינה גמורה, כמש"כ לעיל שהמיגו אינה ראיה אלימתא, ושבקי' ללישנא דדחיק ומוקי אנפשיה שלא יסתור דבריו כמ"ש לעיל בסעיף 5.

10. הלשון מה לי לשקר מוזכר בב"מ פ"א: וב"ב לא:, ולב: ולג: וכולם בענייני ממון [ונוסף עליהם עוד, ביבמות וכתובות וקידושין, רק ששם לגבי איסורים, ובזה טוען הגרמ"מ בסעי' 11 ששם הוי שפיר הוכחה שאומר אמת מדלא טען, ועי"ש מה שכתבתי עליו], אך גם הלשון מיגו, שפירושו: "מתוך", אין זו הסברת הטעם למה נאמן במיגו, אלא הגדרת המצב שבו נותנים לו נאמנות, כשיש

(5) הדין חכמים עצמו בספרו, בחי' סוגיות שבסופו, בחי' לשבועות מ"ה ד"ה מעתה [בספר שלי דף ס"א:] כ' בזה"ל: "דהיכא שצורך המיגו הוא כדי לברר אמיתת טענתו דבע"ד, שבוודאי האמת כדבריו, דאם היה רוצה לשקר, היה בוחר לעצמו טענה אחרת שהיה מיפטר בה, בכה"ג בעינן מיגו מעליא, דאם אין המיגו מעליא, מהיכי תיתי תהא נחשבת לבירור על האמנת דברי הבע"ד, דדילמא לא הוטב בעיניו לטעון טענה גרועה וכן מורה לשון הרא"ה דלעיל עכ"ל. [ובא למעט מיגו דמזויף, שאין צריך לבירור, רק מתערערת על ידו הוכחה דשטרך בידי מאי בעי וכו', עי"ש].

(7) אין מובן עם כל הדברים, אם טענת יש לי בידך כנגדו, בעצם גרועה, דאין נאמן לחדש חוב חדש בלי הוכחות, מה יועיל לנו יכולתו לטעון פרוע שזה נאמן מצד עצמו, כלומר שמוחזק הטוען פרעתי, אין מוציאין ממנו (וזו הגדרת נאמנותו), אבל אין יכול לחדש חוב, וגם אם היה לנו פסוק מפורש או חז"ל שזהו גדר מיגו, היה אצלנו בבחינת חוק וגזירת מלך, והיאך נמציא סברא כזאת.

(8) מש"כ בהתבטלות טענה שניה מתבטל המיגו, זה גם לפי הביאור של הוכחה בדבריו שאומר אמת, דאי אפשר להאמין לעולם ע"י המיגו, דא"כ מערים ולעולם יטען טענה דהשתא כי א"א לבטלה

(9) לשון העט"ח המצוטט, הכוונה איך מקבלין הוכחה שאינה גמורה, כמש"כ לעיל שהמיגו אינה ראיה אלימתא, ושבקי' ללישנא דדחיק ומוקי אנפשיה שלא יסתור דבריו כמ"ש לעיל בסעיף 5.

(10) הלשון מה לי לשקר מוזכר בב"מ פ"א: וב"ב לא:, ולב: ולג: וכולם בענייני ממון [ונוסף עליהם עוד, ביבמות וכתובות וקידושין, רק ששם לגבי איסורים, ובזה טוען הגרמ"מ בסעי' 11 ששם הוי שפיר הוכחה שאומר אמת מדלא טען, ועי"ש מה שכתבתי עליו], אך גם הלשון מיגו, שפירושו: "מתוך", אין זו הסברת הטעם למה נאמן במיגו, אלא הגדרת המצב שבו נותנים לו נאמנות, כשיש

לו אפשרות לטענה אחרת = (מתוך שיכל לטעון טענה אחרת), ואז, במצב זה, יש לנו הוכחה של מה לו לשקר.

11. מפליא מאוד להגדיר מיגו דאיסורים כגדר נפרד, והראשונים (תוס' יבמות קט"ו, וש"ר) הקשו סתירות מדיני מיגו באיסורים לדיני מיגו בממונות.

12. הרמב"ם מיירי רק כשטען בסתם ולא פירט, אז תולין שכוונתו לטענה הפוטרת, אבל כשפירט טענותיו, בוודאי דנין בפרטות על הטענה שפירט, והאומר לא לוויתי כאומר לא פרעתי וכו', ואין זה ענין למיגו.

14. מה לנו לתקן תקנות למנוע אינשי מהפסד, אם אין בעצם אין נאמנות לטענתם, נסיונות בממון הם רבים ושונים ולא באנו לבטלם,

וחייב אדם לומר האמת זולת בגווני ששרי לו איזה טענה בערמה.

- לשונות הראשונים והאחרונים בכו"כ מקומות, מפורש שמיגו הוא הוכחה על נאמנותו מדלא שיקר.

- השאלה מדוע טענינן ליתמי טענות שהיה אביהם יכול לטעון ולהאמן במיגו, כבר עמדו בה האחרונים, חיהרי"ם כתובות צ"ב סוף ע"ב (קטע אחרון, שלשה דרכים), וחיהרי"ם ב"ב דף ל. (שהקשה באופן שלא מספיק תירוציו הנ"ל, ותירץ באופן אחר), וכן נתהמ"ש סי' קמ"ו סקכ"א, [ויכלו לתרץ בקיצור מילין: שמיגו הוא כוח הטענה ולא הוכחת נאמנות מדלא טען טענה אחרת, אם היו סוברים דרך זו].

אם תפסיק הטענה שמיגו נאמן בלא, אלא תפסיק תחלה שמיגו נאמן לו נאמנות, כגם
זו תפסיק תפסיק אחרת (ממך שמיגו נאמן שמיגו אחרת), ואז, תפסיק זה, יש
למיגו הוכחה של מה לו לשקר

11) מפליא מאוד להגדיר מיגו דאיסורים כגדר נפרד, והראשונים (תוס' יבמות קט"ו, וש"ר) הקשו סתירות מדיני מיגו באיסורים לדיני מיגו בממונות.

12) הרמב"ם מיירי רק כשטען בסתם ולא פירט, אז תולין שכוונתו לטענה הפוטרת, אבל כשפירט טענותיו, בוודאי דנין בפרטות על הטענה שפירט, והאומר לא לוויתי כאומר לא פרעתי וכו', ואין זה ענין למיגו.

14) מה לנו לתקן תקנות למנוע אינשי מהפסד, אם אין בעצם אין נאמנות לטענתם, נסיונות בממון הם רבים ושונים ולא באנו לבטלם,

- תפסיק תפסיק והראשונים (תוס' יבמות קט"ו, וש"ר) הקשו סתירות מדיני מיגו באיסורים לדיני מיגו בממונות.

- תפסיק תפסיק והראשונים (תוס' יבמות קט"ו, וש"ר) הקשו סתירות מדיני מיגו באיסורים לדיני מיגו בממונות.

אז תולין שכוונתו לטענה הפוטרת, אבל כשפירט טענותיו, בוודאי דנין בפרטות על הטענה שפירט, והאומר לא לוויתי כאומר לא פרעתי וכו', ואין זה ענין למיגו.

מה לנו לתקן תקנות למנוע אינשי מהפסד, אם אין בעצם אין נאמנות לטענתם, נסיונות בממון הם רבים ושונים ולא באנו לבטלם,

אז תולין שכוונתו לטענה הפוטרת, אבל כשפירט טענותיו, בוודאי דנין בפרטות על הטענה שפירט, והאומר לא לוויתי כאומר לא פרעתי וכו', ואין זה ענין למיגו.

מה לנו לתקן תקנות למנוע אינשי מהפסד, אם אין בעצם אין נאמנות לטענתם, נסיונות בממון הם רבים ושונים ולא באנו לבטלם,

חלופת מכתבים אלו התלבנו ביני כתלי דבי מדרשא
בהמשך לשיעורים שנמסרו על ידם בשיבתנו הק'.
נסדר והובא לדפוס ע"י מערכת 'דבר אמת' להפצת שיעורי
ושיחות רבינו ראש הישיבה הגאון רבי שאול אלתר שליט"א

להצטרפות ולקבלת השיעורים המלאים
ניתן לשלוח בקשה לכתובת: de422144@gmail.com